

Dr hab. n. med. Paweł Kalinowski
Kierownik
Samodzielnej Pracowni Epidemiologii
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

O C E N A

rozprawy doktorskiej **mgr Edyty Kawki**

Tytuł rozprawy: **Ocena częstości występowania zakażenia latentnego prątkiem gruźlicy wśród pensjonariuszy i personelu Domu Pomocy Społecznej w Kozuli.**

Promotor: Prof. dr hab. n. med. Jan Kazimierz Karczewski

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska mgr Edyty Kawki pod tytułem jak wyżej, jest opracowaniem liczącym 84 stron, w tym 126 pozycji piśmiennictwa, 7 rycin, 10 fotografii i 30 tabel. Ponadto zamieszczony jest wykaz skrótów, spis tabel, rycin i fotografii oraz użyte w badaniach narzędzia – kwestionariusze przeznaczone dla pensjonariuszy i pracowników Domu Pomocy Społecznej w Kozuli.

Uważam, że podjęty przez kandydatkę do stopnia doktora nauk temat rozprawy jest ważny i nadal niestety bardzo aktualny. Gruźlica wciąż stanowi problem zdrowotny współczesnego świata i jak podaje Światowa Organizacja Zdrowia około 30% ludności świata jest zakażona prątkiem gruźlicy, u większości z nich zakażenie ma postać latentną. Zakażenie to może przejść w postać czynną gruźlicy pod wpływem takich czynników jak zaawansowany wiek, zaniedbanie, niski status społeczny, nałogi czy współistniejące choroby przewlekłe. W Unii Europejskiej Polska z zapadalnością około 16 na 100 tysięcy należy do krajów o jednym z najwyższych współczynników a najczęściej na gruźlicę w naszym kraju chorują osoby starsze. Dlatego też wybór Domu Pomocy Społecznej na teren swoich badań, dokonany przez Autorkę jest jak najbardziej słuszny.

Tytuł pracy w pełni odpowiada zawartej w niej treści i postawionym do rozwiązania problemom badawczym. Całość podzielona jest na część wstępną, sformułowany wyraźnie cel pracy, materiał i metodyka badań oraz wyniki i ich

dyskusja, jak również wnioski, streszczenia i piśmiennictwo oraz wspomniane wcześniej załączniki.

Część wstępną mgr Edyta Kawka rozpoczęła od przedstawienia epidemiologii gruźlicy na świecie i w Polsce. Następnie zamieszczone są informacje o przebiegu zakażenia i jego skutków w postaci czynnej choroby. Autorka dokładnie przybliżyła też grupy i czynniki ryzyka wystąpienia gruźlicy. Wstęp kończy prezentacja metod wykrywania zakażenia prątkami gruźlicy i roli pielęgniarki w procesie zapobiegania rozprzestrzenianiu się zakażeń gruźlicą w otoczeniu osób chorych.

W Celu pracy mgr Edyta Kawka przedstawiła główny cel swoich badań, a była to ocena rozpowszechnienia zakażenia latentnego prątkiem gruźlicy wśród pensjonariuszy i personelu Domu Pomocy Społecznej w Kozuli. Do osiągnięcia celu głównego swojej pracy Autorka opracowała 4 cele szczegółowe. Cel pracy jest prawidłowo sformułowany i zapewnia dokładną analizę problemu badawczego.

W badaniach uczestniczyło ogółem 140 pensjonariuszy i pracowników Domu Pomocy Społecznej w Kozuli. Niestety Autorka nie zamieściła informacji z ilu ogółem pensjonariuszy i pracowników tej placówki dokonano wyboru grupy badanej. Również brak jest wymienionych kryteriów włączenia i wyłączenia z badań, choć Autorka o nich wspomina. Myślę, że te zagadnienia zostaną wyjaśnione przez Kandydatkę do stopnia doktorskiego w trakcie obrony rozprawy. Na swoje badania Autorka otrzymała zgodę Dyrektora Domu Pomocy Społecznej jak i Komisji Bioetycznej, zwyczajowo dołącza się te dokumenty do pracy w formie aneksu.

Badanie przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego oraz wykonano u ankietowanych test immunologiczny wykrywający zakażenie prątkami gruźlicy. Narzędziem do wykrywania zakażenia był test QuantiFERON-TB Gold oparty na metodzie ELISA. Pozytywny wynik świadczy o zakażeniu *Mycobacterium tuberculosis*. W sondażu diagnostycznym posłużono się anonimowym, autorskim kwestionariuszem ankiety, w wersji dla pacjentów i pracowników Domu Pomocy Społecznej. Po przeprowadzeniu badań ankietowych i laboratoryjnych wykonano szczegółową analizę statystyczną otrzymanych danych z wykorzystaniem metod statystyki opisowej, a istotność zaobserwowanych zależności potwierdzono testem χ^2 . W badaniach przyjęto poziom istotności statystycznej $p < 0,05$. Zastosowane do wykonania swoich badań narzędzia własnej konstrukcji i nowoczesny test immunologiczny, sposób ich przeprowadzenia oraz użyte metody analizy

danych świadczą o dokładnym podejściu Autorki do swojej pracy, jej dobrym przygotowaniu do prowadzenia badań naukowych i w ocenie recenzenta zapewniają zbadanie problemu, który sobie zamierzyła.

Wyniki zostały przedstawione w postaci opracowania z wykorzystaniem tabel wraz z ich szczegółowym omówieniem. Zwraca uwagę analiza statystyczna wyników świadcząca o dobrym poziomie warsztatu naukowego Autorki. Rozdział ten rozpoczyna się od prezentacji charakterystyki społeczno-demograficznej oraz informacji o ekspozycji na prątki gruźlicy badanej grupy pod względem płci, a następnie zamieszczone są analizy cech społeczno-demograficznych i występowania czynników ryzyka zakażenia prątkiem gruźlicy w zależności od wyniku zastosowanego testu immunologicznego wykrywającego zakażenia. Kolejno przedstawione są dane statystyczne otrzymane z analiz badań wykonanych u pensjonariuszy i pracowników Domu Pomocy Społecznej.

Mgr Edyta Kawka wykazała w swoich badaniach, że istnieje duże ryzyko wystąpienia czynnej gruźlicy wśród pensjonariuszy Domu Pomocy Społecznej w Kozuli z powodu wysokiego odsetka zakażeń latentnych, sięgającego 27%. Sytuacja wśród pracowników tej placówki również nie jest dobra, bo aż 25% pracowników płci męskiej również jest zakażona. Wyniki badań potwierdziły rolę czynników ryzyka wystąpienia gruźlicy w epidemiologii zakażeń, Autorka dowiodła, że takie czynniki jak płeć męska, kontakty z osobami chorymi w rodzinie i zawodowe, nałogi oraz choroby przewlekłe zwiększają ryzyko zakażenia latentnego.

W interesującej i zwięzłej Dyskusji Autorka przedstawiła wyniki badań własnych i porównała je z badaniami innych autorów. Szeroko omówiono czynniki ryzyka gruźlicy analizowane w pracy z wynikami badań innych autorów. W opinii recenzenta można by było przedstawić w dyskusji więcej publikacji dotyczących rozpowszechnienia zakażenia latentnego w Polsce i na świecie, by otrzymać pełniejszy obraz sytuacji epidemiologicznej gruźlicy w badanej populacji.

Wnioski w liczbie 4 są podsumowaniem badań własnych. Wynikają one z analiz otrzymanych wyników badań i prawidłowo odpowiadają na postawione sobie przez Autorkę cele badań.

Dobrze dobrane piśmiennictwo obejmuje 126 pozycji, duża część z tego to publikacje zagranicznych autorów, a o jego wysokiej aktualności świadczy fakt, że niewiele pozycji to publikacje liczące ponad 10 lat.

Po lekturze pracy powstaje pytanie o konstrukcję autorskich kwestionariuszy wywiadu. W opinii Recenzenta można było zamieścić więcej pytań o status społeczno-ekonomiczny i elementy stylu życia, szczególnie w ankiecie przeznaczony dla pracowników Domu Pomocy Społecznej.

Za najważniejsze osiągnięcie rozprawy, wnoszące znaczący wkład w tę dziedzinę wiedzy medycznej, uważam wykazanie wysokiego odsetka zakażeń latentnych *Mycobacterium tuberculosis* nie tylko wśród pensjonariuszy, ale i pracowników placówki jaką jest Dom Pomocy Społecznej. Ten obraz zakażeń latentnych wśród pensjonariuszy usprawiedliwiony jest po części ich wyższą średnią wieku i występowaniem czynników, które sprawiły, że znaleźli się w tego typu placówce, które to czynniki pokrywają się z czynnikami ryzyka zakażeń gruźliczych. Należałoby położyć większy nacisk na prewencję zakażeń w tych placówkach poprzez staranną selekcję pensjonariuszy pod kątem występowania czynników ryzyka gruźlicy, wykrywanie osób chorych i zakażonych oraz stosowanie środków ochrony indywidualnej przez personel tam zatrudniony.

Na uznanie zasługuje fakt, że Autorka podjęła się zbadania trudnego problemu medycznego i epidemiologicznego jakim jest zakażenie latentne prątkiem gruźlicy. Autorka trafnie wybrała do swoich badań populację w dużym stopniu narażoną na kontakt z patogenem i zastosowała nowoczesną metodę wykrywania zakażenia, potwierdzając jej wysoką skuteczność. Wyniki testów immunologicznych skorelowała z czynnikami ryzyka gruźlicy występującymi w tej populacji. Tak zaplanowane i przeprowadzone kompleksowe badanie podjętego problemu oraz jego dyskusja zasługują na uznanie. W opinii recenzenta Autorka osiągnęła cel swoich badań, dokonując właściwego wyboru metod badawczych, zastosowała właściwe narzędzia, w tym autorską ankietę i prawidłowo je przeprowadziła.

Mgr Edyta Kawka nie ustrzegła się kilku błędów redakcyjnych, do których należą głównie błędy literowe i interpunkcyjne. Niedociągnięcia te nie umniejszają wartości merytorycznej rozprawy, ale Autorka powinna je skorygować w dalszych swoich opracowaniach.

W moim przekonaniu mgr Edyta Kawka osiągnęła zamierzony sobie cel pracy, a uzyskane przez nią rezultaty są cenne zarówno z punktu widzenia naukowego jak i praktycznego do wykorzystania przez innych naukowców i pracowników ochrony zdrowia. Biorąc zaś pod uwagę dobry poziom naukowy rozprawy, dojrzałą dyskusję, zastosowane analizy statystyczne ich interpretacja, uważam, że jest to wartościowa rozprawa.

Z uwagi na powyższe, uważam, że przedstawiona rozprawa, pod tytułem jak na wstępie, spełnia wszelkie wymagania stawiane rozprawom doktorskim w świetle Ustawy o Stopniach i Tytułach RP i na tej podstawie składam do Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku wniosek o dopuszczenie **mgr Edyty Kawki** do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Samodzielnej Pracowni Epidemiologii
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Dr hab. n. med. Paweł Kalinowski

Lublin, dnia 18.04.2018